

Diferències entre l'Enveja i la Gelosia

Escrit per Claudia Truzzoli, psicòloga i psicoanalista
dilluns, 21 d'octubre de 2013 17:59

La soledad de Munch. Arxiu bloc Claudia Truzzoli

OPINIÓ

L'ésser humà, tot i ser una de les espècies més evolucionades respecte a altres, és però, el més desvalgut a l'hora de néixer, perquè depèn totalment d'un altre que el cuidi perquè si no, mor. No només està més desprotegit que qualsevol altra espècie, sinó que el seu propi psiquisme està en vies embrionàries.

Quan es tracta el problema de la violència domèstica des d'àmbits purament sociològics o antropològics, es desvalora el paper que exerceixen la possessivitat, la gelosia i l'enveja, amb l'argument que es tracta de condicionaments genèrics imposats socialment. És veritat que els condicionaments genèrics reforcen certes identifications a assumir comportaments que es consideren propis del rol genèric, per exemple, que un home ha de ser dominant, agressiu, possessiu, controlador i que una dona per contra, ha de ser complaent, tendra, deixar ampli marge de decisió a la seva parella sense immiscir, acceptar sense més el seu destí

Diferències entre l'Enveja i la Gelosia

Escrit per Claudia Truzzoli, psicòloga i psicoanalista
dilluns, 21 d'octubre de 2013 17:59

d'acompanyant passiva sense desitjos propis que creïn conflicte d'interessos.

Aquesta és la imatge tradicional que s'ha donat en els arquetips de gènere, imatge a la que tracten de respondre les dones tradicionals, no així les que estan marcades pel qüestionament d'aquests estereotips, qüestionament que ha traspassat a la seva subjectivitat i que es poden cridar amb tot rigor mors transicionals. El mateix val per als homes que s'han desmarcat d'aquests estereotips clàssics i que es pregunten i inquieten per altres models de masculinitat sense renunciar a l'heterosexualitat. Homes i dones transicionals que busquen noves formes de relació més paritària i que han d'enfrontar no sense dificultats les seves contradiccions interiors, rèmora de vells temps del patriarcat.

Per circumscriure'ns al tema de la gelosia i l'enveja, anem una mica més lluny, fins als orígens de la constitució del psiquisme i vegem com afecta de manera desigual la ruptura de l'ideal fusional que s'estableix entre mare i fill i entre mare i filla, per introduir una mirada més exhaustiva a la comprensió de la gelosia i la possessivitat. Al principi del psiquisme, hi ha una total confusió entre el jo i l'altre, entre el nadó humà i la seva mare, formant ambdós un conglomerat únic, que a més inclou la il·lusió d'una satisfacció plena de desitjos (com ho viu el nadó, si és la mare qui ho viu així, pot representar un perill per al desenvolupament emocional de la seva criatura). Però aquest ideal fusional va mostrant petites i subtils esquerdes que progressivament van introduint una diferència entre un i altre subjecte, la mare no sempre hi és quan se la reclama, de vegades cal esperar a satisfer la fam, no sempre es calma un mal, però com a resultat de totes aquestes petites diferències, una cosa s'estableix amb regularitat quan la mare després d'aquestes petites absències acaba apareixent una altra vegada.

Són separacions transitòries, superficials que no afecten al sentit profund d'unió amb la mare. Si ella sempre torna a ser-hi en el millor dels casos, es produeix una inclinació beneficiosa, una dependència necessària per al desenvolupament posterior d'una autonomia, eufemisme que s'utilitza per designar el que en realitat és una dependència madura, que consisteix a reconèixer la necessitat que es té d'un altre o una altra, però amb un grau d'assertivitat que impedeix acceptar continuar amb una relació quan aquesta inclou el maltractament, la desqualificació, l'abús, violència de qualsevol tipus o l'abandonament afectiu.

Si el desenvolupament emocional ha estat prou positiu, serà molt diferent la manera de viure la gelosia, perquè en aquest cas, només es posaran en joc quan aparegui un rival que es cregui capaç de conquerir l'amor de la parella estimada, que no és el mateix que la gelosia imaginària que se sent quan la parella no dóna cap motiu per témer semblant circumstància. Quan apareix gelosia d'aquest últim tipus, es deu més a la inseguretats en el vincle amorós o la projecció de sentiments propis del gelós en la seva parella. No és pot descartar tampoc, la

Diferències entre l'Enveja i la Gelosia

Escrit per Claudia Truzzoli, psicòloga i psicoanalista
dilluns, 21 d'octubre de 2013 17:59

possible homosexualitat latent del gelós imaginari que front al desplegament de la seva possessivitat exagerada, indueix sense saber-ho a la transgressió a la seva parella, com bé ha intuït **Tolstoi** en la seva novel·la *La sonata Kreuser*.

Hi ha una pel·lícula italiana, molt antiga, que es diu *El magnífic cornut*, que també expressa molt bé aquesta intuïció. En ella, un marit excessivament gelós fa seguir a la seva dona per un detectiu per comprovar si ella li és fidel o no, però tanta obsessió pel tema, provoca l'efecte contrari al que es vol combatre i és que ella a força de ser qüestionada i ser sospitosa decideix fer-se mereixedora de tal acusació d'adulteri i quan decideix passar a l'acte, coincideix amb la circumstància que el detectiu que la seguia ja havia fet un informe al marit de la seva absoluta fidelitat. Ell es queda tan tranquil mentre la seva dona davant dels seus nassos té un joc seductor amb un home més jove i molt atractiu. La pregunta llavors és la següent: el marit volia que ella li fos fidel o li fos infidel?.

Desitg per descomptat inconscient. Un pacient que jo vaig tractar fa molt de temps, turmentat per la gelosia sospitava que la seva dona li era infidel, es va sentir alleujat quan buscant a la seva bossa proves d'una imaginada infidelitat, va comprovar que ella portava preservatius a la bossa. Aquestes contradiccions només són comprensibles si apel·lem a una altra lògica diferent de la que fem servir amb la consciència racional, una lògica que respon als desitjos inconscients que no són acceptats per la consciència. Una lògica que ens introdueix en el món dels somnis que de vegades ens resulten incomprensibles però que són realitzacions de desitjos.

Tornant llavors a la diferència entre la gelosia normals, les excessives i - aparentment - sense fonament, i l'enveja, ens resulta molt útil un text de **Lacan** que es diu *La família*, on parla del complex d'intrusió. Aquest complex Lacan el situa en les reaccions sentimentals frateres davant l'aparició d'un nou germà que el desplaça de la possessió exclusiva que creia tenir de la seva mare. Si la relació amb la mare va ser molt absorbent, si ella va fomentar la il·lusió de ser l'única persona que el seu fill necessitava, unit al temperament del nen disposat a creure en això, l'aparició d'un tercer, sigui el pare competidor, sigui un germà o germans, provocarà un enorme conflicte. Depenent del temperament del nen, si és més agressiu lluitarà per lliurar-se del competidor, com per exemple en la pel·lícula

La lluna

de

Bertolucci

, però si és més insegur o tímid o desvalorat, patirà d'una manera molt particular l'enveja.

La diferència entre l'enveja i la gelosia normals és que l'envejós pateix per pensar que un altre

Diferències entre l'Enveja i la Gelosia

Escrit per Claudia Truzzoli, psicòloga i psicoanalista
dilluns, 21 d'octubre de 2013 17:59

està gaudint d'un paradís perdut per a ell i vol destruir-lo. Es tracta d'una qüestió més narcisista si es pot dir així. Mentre que la gelosia normal apareix quan algú intenta arrabassar l'amor d'una persona a la qual un o una se sent lligat o lligada. Aquí no es tracta d'una qüestió d'autoestima ferida sinó d'una por a la pèrdua de l'objecte estimat. En l'enveja és més una qüestió d'orgull ferit que d'amor per l'objecte. En l'home la qüestió de la possessivitat adquireix gairebé el grau d'un dret perquè sent que ell és diferent a la mare i que té el que la mare necessita.

A la filla, la situació és més complicada, perquè en ser semblants la mare i la filla, aquesta última sent amb dolor la intrusió del tercer, però si és home, ho sent més encara i queda exposada a l'enveja perquè sent que el germà té més mèrits per conquerir la mare. Naturalment aquestes diferències subjectives dependran molt de l'actitud de la mare en primer lloc i també amb posterioritat de l'actitud valorativa del pare. Si la mare o el pare o tots dos són molt masculistes, això influirà negativament en l'autoestima de la filla que viurà el seu propi gènere com minusvàlid i quedarà més exposada a l'enveja.

Per això crec que l'error de tractar el problema de la gelosia excessius o de la possessivitat només com un condicionament de gènere, és de curt abast explicatiu. Indubtablement, la ideologia patriarcal fomenta els estereotips de l'home dominant i possessiu i de la dona patidora, però aquests estereotips s'ancoren en una etapa del psiquisme que cal cuidar per a un desenllaç diferent que no propiciï la possessivitat masculina i asseguri una altra assertivitat a les dones. Si no es té en compte això, no seran suficients les lleis que intenten aconseguir un tracte igualitari entre els gèneres, ni les que prenen mesures contra la violència vers les dones. El resultat és clar, hi ha índexs de violència cada vegada més brutal. No solucionar el problema des de dins, intentar circumscriure només a qüestions legals o sociològiques, és una ceguesa que impedeix que les relacions entre gèneres siguin veritablement paritàries i humanes. No és suficient la condemna penal, necessària per descomptat en cas de delictes, perquè els homes que han assassinat les seves dones per considerar-les seves malgrat tot, sense comptar amb els desitjos d'elles mateixes, sostenen que en sortir de la presó les mataran a venjança per fer patir.

Una de les qüestions que sí caldria revisar per intentar minimitzar la violència, és la despossessió dels béns comuns quan es produeix el divorci, que generalment afavoreix una de les parts, que en general, sol ser la mare i els fills amb el pretext que els fills han de tenir un lloc on viure. Cert, però això no implica que no es pugui vendre el bé familiar, repartir els diners conjunt i deixar a cadascun i cadascuna la seva quota de responsabilitat per a la vida futura a un habitatge particular per a cada un o cadascuna, i repartint el pes de la responsabilitat dels fills, no només econòmica sinó sentimental. Aquest seria l'ideal de com haurien de procedir pares i mares responsables de la seva pròpia existència i la dels seus fills. I aquest seria també l'ideal d'una societat que pogués permetre econòmicament a tots aquesta possibilitat. Però

Diferències entre l'Enveja i la Gelosia

Escrit per Claudia Truzzoli, psicòloga i psicoanalista
dilluns, 21 d'octubre de 2013 17:59

tristament assistim a fets molt llunyans d'aquest ideal.

Quan els pares van a un judici per divorci contenciós estan demostrant un fracàs en la seva capacitat simbòlica o dit d'una altra manera, un fracàs en la seva capacitat de resoldre els seus problemes parlant, i per descomptat, no involucrant als fills en els seus conflictes sinó actuant de cara a ells pensant en el seu desenvolupament emocional i les seves necessitats. Això requereix una maduresa que tristament es veu poc. Si a això unim una idiosincràsia que fa de la il·lusió d'autonomia d'un jo fort i potent l'ideal en el qual una persona intenta dirigir la seva vida, els i les farà resistents a qualsevol tipus d'ajuda terapèutica on podrien reprendre les regnes d'un desenvolupament emocional detingut.